

شرکت‌های کاغذی و راهکارهای مقابله با آنها

نویسنده : رضا اوجاقي شیرمرد-اداره اطلاعات اعتباری

عنوان غیرحقوقی شرکت‌های کاغذی که گاه شرکت‌های پوسته ای نیز خوانده می شود تقریباً به مجموعه گسترده ای از انواع شرکت‌های سودجو اطلاق می شود که تخلفات متنوع و گاه گسترده ای را مرتکب می شوند؛ تخلفات شناخته شده و شاید ناشناخته ای که از فریب دختران جوان، کلاهبرداری، اخذ وجوه و سرمایه های شهروندان ساده لوح به عنوان سرمایه گذاری با بازده بسیار بالا، فرار مالیاتی، رانت‌خواری، پولشویی و اخذ تسهیلات و وام‌های بانکی گرفته تا مواردی که ممکن است در آینده شناسایی شوند.

شرکت‌های کاغذی را به طور خلاصه می توان چنین تعریف کرد:

شرکت‌هایی که با مدارک جعلی یا واقعی مدیران ثبت می‌شوند، گاه خارج از کاغذ و مستندات ثبتی وجود خارجی ندارند و گاه وجود فیزیکی آنها تازمان ارتکاب جرم و دستیابی به اهداف سودجویانه و تبه‌کارانه دوام دارد و بلافاصله پس از نیل به هدف متواری شده و قربانیان، دیگر به آنها دسترسی پیدا نمی کنند.

اغلب کارشناسان و مسئولان دلیل پدید آمدن شرکت‌های کاغذی را خلاء قانونی و فقدان نظارت کافی و مستمر بر ثبت و فعالیت شرکت‌ها می دانند. این مسئله خارج از حدود اختیارات و مسئولیت‌های نظام بانکی است، اما از آنجا که بخشی از اهداف تبه‌کارانه و سودجویانه شرکت‌های کاغذی، بانک‌ها هستند، حساسیت، هوشیاری و آگاهی بسیار بالای همکاران، دیوار دفاعی نظام بانکی را در برابر تخلف و سوء استفاده شرکت‌های کاغذی محکم‌تر می کند. برای افزایش مصونیت بانک در برابر این بخش از تخلفات، پیشنهاد می شود موارد زیر با حساسیت و هوشیاری بیشتری انجام شود:

با وجود اینکه تاسیس و تشکیل شرکت‌های خانوادگی هیچگونه مغایرتی با قانون ندارد، اما زمانی که تعداد شرکت‌های گروه زیاد و همه مدیران از یک خانواده هستند، ذهن هوشیار باید نسبت به موضوع حساس شده و از واقعی بودن فعالیت شرکت‌ها اطمینان حاصل کند. در مواردی دیده شده که یک نفر همزمان مدیر عامل ۴ شرکت، همسرش مدیر عامل ۳ شرکت و پسرش مدیر عامل ۲ شرکت از مجموعه شرکت‌های کاغذی بوده اند، و ممکن است بسیاری از این شرکت‌ها در یکی از شعب بانک اقدام به افتتاح حساب کنند.

تاریخ تولد سهامداران عمده و مدیران شرکت‌ها که نشان دهنده سن، بلوغ و اهلیت آنهاست باید بیشتر مورد توجه قرار بگیرد، چرا که شرکت‌های کاغذی از مشخصات شناسنامه ای کودکان و نوجوانان خود بیشترین بهره را می‌برند و مدیران آنها نیز جوانان خانواده و ... هستند.

محل قانونی شرکت در روزنامه آگهی تاسیس نیز می‌تواند برخی از شرکت‌های کاغذی را بشناساند، آنها که عملاً فعالیتی ندارند، چند شرکت را در یک آپارتمان به ثبت می‌رسانند. توجه کامل به نشانی محل شرکت‌ها و مطابقت آنها با موضوع و حجم فعالیت شرکت‌ها به تمیز دادن شرکت‌های عملیاتی از شرکت های صوری یاری می‌رساند.

توجه به سرمایه ثبتی شرکت‌ها، بخش نقدی و تادیه شده سرمایه اولیه و تاریخ میزان افزایش سرمایه شرکت‌ها (دقت به منابع تامین وجوه) ؛ گاهی مدیران شرکت‌های کاغذی، سرمایه ثبتی شرکت D را از حساب شرکت C ، سرمایه شرکت C را از حساب شرکت B، سرمایه شرکت B را از حساب شرکت A و ... برداشت می‌کنند و مبلغ محدودی از وجوه در حساب شرکت‌های متعدد به گردش در می‌آید که با اندکی دقت می‌توان اصل و ماهیت وجوه را شناسایی کرد. گاه گردش صوری مبالغ، در حساب‌های موجود در یک شعبه است و گاه از یک شعبه به شعبه دیگر، یا از یک بانک به بانک دیگر که آن هم با کمی دقت و البته اندکی خوش شانس قابل شناسایی است. در مواردی نیز جایجایی و گردش صوری وجوه از حساب مدیران و صاحبان شرکت‌ها به حساب شرکت و یا برعکس صورت می‌گیرد.

تشکیل شرکت‌های خوشه ای که در چند رشته اقتصادی و صنعتی فعال هستند، در همه جای دنیا مرسوم است و چهره‌ها و شرکت‌های بزرگ و خوشنام زیادی را می‌شناسیم که همزمان برند جهانی ماشین آلات راه سازی، رایانه، خودرو، لوازم خانگی و ... هستند، اما تاسیس (صرفاً ثبت) چند شرکت در یک صنف جای سوال دارد. گاه چنین حرکتی (که در پرونده شرکت‌های کاغذی دیده شده) چنان با شتاب صورت می‌گیرد که حتی مجال اندیشیدن به نام شرکت‌ها را نمی‌دهد و همین تشابه و همسان بودن اسامی شرکت‌های کاغذی گروه، فرصت مناسبی برای حساسیت در بررسی موضوع است.

بازدید هوشیارانه و موشکافانه از محل شرکت‌ها در چارچوب مقررات و حدود اختیارات قانونی شعب در پوشش بازاریابی، تهیه گزارش اطلاعاتی و ... نیز به شناساندن ماهیت شرکت‌ها کمک می‌کند.

دقت در دینفع و وصول کننده حوالجات، چک‌های صادره و ... و البته گردش و ظهرو نویسی چک‌ها نیز می‌تواند دست به دست شدن چک و طرف معامله بودن صاحب یا صاحبان حساب را در بازار نشان دهد و تا اندازه‌ای صوری بودن یا واقعی بودن گردش وجوه در حساب‌ها را نمایان کند.

معمولاً مناطقی از شهر به عنوان مرکز فعالیت و یا بورس یک حرفه و بازار کالاهای هم خانواده شناخته می‌شود و اهالی کسب و کار در منطقه تا حدودی همکاران، همسایه ها و هم‌صنف‌های خود را می‌شناسند. بهتر است در مواجه شدن با موارد مشکوک از بزرگان، معتمدین و سرشناسان آن منطقه یا صنف وضعیت مشتری جدید را پرس و جو نمود و شناسایی قابلیت و ظرفیت اقتصادی مشتری جدید بانک را کامل کرد.

بررسی سوابق شغلی و تحصیلات مدیران شرکت‌ها گاه می‌تواند به شناسایی شرکت‌های کاغذی منتهی شود. از آنجا که ثبت شرکت بسیار ساده تر از تصور است و هنگام تاسیس کمترین حساسیتی صرف شناسایی، ارزیابی سوابق و توانایی مدیران نمی‌شود (مگر در موارد خاص و نادر)، همکاران شعب

در صورت کنکاش مدارک و مستندات مدیران و صاحبان شرکتها و مطابقت آنها با موضوع و سطح فعالیت (و حتی ادعای مدیران) شرکت می‌تواند به سر نخهایی از واقعی یا صوری بودن شرکت دست یابد.

چنانکه گفته شد، داشتن شرکت‌های متعدد جرم نیست، اما در صورتی که شرکت‌های متعدد گروه با موضوع فعالیت واحد در فاصله زمانی بسیار کوتاه به ثبت رسیده باشند جای شک و سوال دارد که با مذاقه و بررسی سایر شواهد می‌توان زنگ خطر کاغذی بودن شرکت را با طنین بیشتری به صدا درآورد.

اعتبارسنجی و بررسی صلاحیت اعتباری نیز جایگاه و اهمیت خاص خود را دارد که باید پس از طی مراحل اولیه و احراز اطمینان از واقعی و عملیاتی بودن ماهیت و فعالیت شرکت، بررسی و در دستور کار قرار گیرد.

آنچه در موارد یازده گانه فوق مطرح شد، اصولی است که رعایت آن در شعب بانک مانع از نفوذ و رخنه شرکت‌های کاغذی به صورت گروه ذینفع واحد در بانک خواهد شد. علاوه بر دقت و هوشیاری همکاران شعب، مدیریتهای شعب و مدیریتهای امور نیز در جایگاه پشتیبانی صف می‌توانند با اتخاذ تدابیر زیر حامی صف باشند:

اجتناب از زیر فشار قراردادن شعب برای جذب و نگهداری مشتری و منابع به بهای پذیرفتن مشتری مشکوک و...

رعایت دقیق و هوشیارانه بهداشت اعتباری، از هنگام دریافت درخواست تسهیلات تا تسویه کامل بدهی و ایفای تعهدات

افزایش حضور ارکان نظارتی (بازرسی و ...) در ارائه کلیه خدمات بانکی

استفاده از خدمات مشاوره ای ارکان بالاتر و سایر واحدها (ضمن حفظ حدود اختیارات فعلی واحدها)

تشکیل و تقویت اتاقهای فکر و کارگروههای مشاوره ای و کارشناسی در مدیریتهای شعب

اطلاع رسانی و آموزش مستمر موارد پیچیده، حساس و تجارب اجرایی (خارج از برنامه های اداره آموزش)

تشویق و انگیزش کارکنان دقیق و هوشیار.